

Київський національний торговельно-економічний університет

Кафедра банківської справи

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Управління капіталом фінансової установи

Студента 2 курсу 4м групи
спеціальності 072 «Фінанси,
банківська справа та страхування»
спеціалізації «Фінансове посередництво»

Рябчука
Владислава
Сергійовича

Науковий керівник
канд. екон. наук,
доцент

Кірсєва Катерина
Олександрівна

Гарант освітньої програми
канд. екон. наук,
доцент

Жураховська
Людмила
Валентинівна

Київ – 2020

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1 ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, НЕОБХІДНІСТЬ ТА РЕГУЛЯТИВНІ ВИМОГИ ДО КАПІТАЛУ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ	6
РОЗДІЛ 2 ДОСЛІДЖЕННЯ КАПІТАЛЬНОЇ БАЗИ ФІНАНСОВИХ УСТАНОВ УКРАЇНИ	18
2.1. Дослідження капітальної бази фінансових установ України	18
2.2. Аналіз системи управління капіталом АТ «УКРСИББАНК»	24
РОЗДІЛ 3 ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ	32
3.1. Зарубіжний досвід управління капіталом фінансової установи	32
3.2. Розвиток системи управління капіталом фінансової установи	39
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ	43
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	46

ВСТУП

Актуальність дослідження. Ефективне управління капіталом фінансової установи (на прикладі банку) створює підґрунтя для успішного ведення бізнесу, забезпечує довіру з боку клієнтів, позитивне сприйняття операцій установи регулюючими органами та формування достатнього рівня капіталу для покриття негативних наслідків різноманітних ризиків.

Дослідження динаміки, складу та структури банківського капіталу дає можливість оцінити перспективи розвитку банківського сектору та окремого банку зокрема. Достатній розмір капіталу банку та підтримання його рівня, що відповідає масштабам операцій банку, дозволяє банку створити суттєві конкурентні переваги на ринку банківських послуг і отримати значні прибутки. Тому забезпечення необхідного рівня банківського капіталу виступає актуальним питанням для кожного банку.

Ступінь дослідженості теми. Дослідженнями питань ефективного управління банківським капіталом займаються провідні науковці та практики України та світу, зокрема О. Дзюблюк, М. Алексеєнко, О. Заруба, А. Мороз, О. Васюренко, Л.О.Примостка, О.Лаврушин, В. Міщенко, Н.Ткачук, С. Савлук, Ж. Довгань, Н.Ткачук, А. Атаманцева, О.Чорна, І.В.Ларіонова, О.Н.Колодієв, І.Н.Чмутова, І.О.Губарева, Г. Айленберг, Г. Асхауер, П. Роуз, Дж. Сінкі, Т. У. Кох та інші. Але не дивлячись на це, дослідженню стану управління банківським капіталом в Україні в науковій літературі останніх років приділялося недостатньо уваги. Теоретико-методологічними, методичними та організаційними питаннями управління банківським капіталом займається обмежене коло вітчизняних науковців, тому вони потребують додаткового дослідження.

Окрема увага в роботі приділяється світовому досвіду та перспективам використання даного досвіду в практиці управління капіталом вітчизняних банків.

Метою дослідження є оцінка сучасного стану управління капіталом фінансовими установами та визначення подальших перспектив його розвитку в Україні.

Для досягнення цієї мети були сформульовані такі **завдання**:

- провести огляд літературних джерел та обґрунтувати необхідність і сутність управління капіталом та регулятивні вимоги щодо розміру капіталу фінансової установи;
- провести діагностику сучасного стану управління капіталом фінансової установи в Україні;
- дослідити капітальну базу фінансових установ України;
- проаналізувати систему управління капіталом АТ «УкрСиббанк» як фінансової установи;
- навести напрями удосконалення управління капіталом фінансової установи з огляду на досвід інших країн.

Об'єктом дослідження є процес управління капіталом фінансової установи, а **предметом дослідження** – сукупність теоретичних, методичних і практичних положень, які супроводжують управління капіталом фінансової установи. Робота ґрунтується на дослідженні сегменту фінансових установ – банків.

Методи дослідження. Використана методика дослідження: методи аналізу та синтезу – для розкриття сутності теми; метод множинної регресії – для визначення взаємозв'язку розміру капіталу та прибутку фінансової установи. Під час дослідження за основу було взято діалектичний підхід при вивченні економічних і фінансових явищ, який передбачає виявлення закономірностей, тенденцій та взаємозалежностей їхнього розвитку. Для обробки й аналізу інформації застосовувались такі комп'ютерні програми, як MS Word та MS Excel.

Теоретико-методологічну основу дослідження становлять наукові праці, рекомендації Базельського комітету та нормативні та статистичні документи НБУ з питань регулювання банківського капіталу. В основу дослідження

покладено сукупність загальнонаукових та спеціальних методів наукового пізнання: описовий, предметно-хронологічний, системний підхід, збір, систематизація, комплексний аналіз релевантної інформації, методи дедукції, індукції, аналізу, аналогій, графічний, статистичний та інші. Також для виконання аналітичної частини роботи використовується метод стратегічного аналізу. В практичній частині роботи переважає емпіричний метод, що передбачає спостереження, вимірювання, моделювання, прогнозування та аналіз прогнозу.

Інформаційною базою послуговували наукові праці вітчизняних і зарубіжних учених-економістів, матеріали наукових статей періодичної преси, нормативно-законодавчі акти України (Закон України «Про банки та банківську діяльність», Закон України «Про Національний банк України» та ін. закони). В якості емпіричної бази дослідження використані статистичні звіти Національного банку України, офіційні статистичні матеріали Світового Банку, а також окремих банківських установ.

Практичне значення одержаних результатів полягає в тому, що викладені у ньому положення, висновки і пропозиції можуть бути використані для управління банківським капіталом окремої фінансової установи.

Особистий внесок магістра. Випускна кваліфікаційна робота є самостійним завершеним дослідженням автора.

Публікації. Окремі результати дослідження знайшли відображення в науковій статті: Рябчук В. Достатність капіталу банку. *Бізнес-процеси у кредитно-фінансових установах*: Зб. наук. ст. студ. денної та заочної форми навчання/ відп. ред. Н.П. Шульга. Київ: Київ. нац. торг.-екон. ун-т, 2020. 426 с.

Обсяг та структура роботи. Робота складається з 3 розділів, вступу, висновків та пропозицій, списку використаних джерел та додатків. Обсяг роботи складає 45 сторінок. В роботі представлено 10 таблиць, 4 рисунка, та використано 41 наукове джерело.

РОЗДІЛ 1

ЕКОНОМІЧНА СУТНІСТЬ, НЕОБХІДНІСТЬ ТА РЕГУЛЯТИВНІ ВИМОГИ ДО КАПІТАЛУ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

Капітал є однією із визначальних домінант розвитку та функціонування економічної системи країни в цілому. Як відомо, він є складною, багатогранною категорією, еволюція якої відображає історичний процес розвитку суспільства, його продуктивних сил і виробничих відносин, прав власності тощо. Дослідження сутності банківського капіталу бере свій початок ще у античні часи, коли капітал ототожнювали з багатством.

Сам же термін «капітал» почав набувати свого сучасного змісту близько 1770 р., тобто коли побачили світ праці видатного французького вченого XVIII ст. А. Тюрго, який зазначав: «Особа, яка отримує щорічно дохід більший, ніж їй потрібно витратити, може відкласти цей надлишок і нагромаджувати його; ці нагромадження цінностей становлять те, що називають капіталом».

Класики політичної економії А. Сміт і Д. Рікардо, ототожнюють капітал із нагромадженою працею, різними запасами (засобів і предметів праці, одягу, їжі, грошей тощо), незалежно від суспільних умов та відносин. Пов'язуючи капітал з результатами попередньої праці, процесами виробництва та обігу, заощадженнями, утриманням від поточного споживання, вони визначають, що капіталу належить провідна роль серед основних факторів виробництва, поряд з працею та природними ресурсами. А. Сміт стверджував, що накопичення капіталу створює передумови для підвищення продуктивності праці внаслідок його подальшого перерозподілу. Виходячи з цього, А. Сміт поділяв капітал на основний та оборотний. Д. Рікардо, розвиваючи далі вчення А. Сміта, наголошував, що капітал – це та частина запасів виробництва, яка використовується для отримання прибутку. Вчений характеризував капітал як провідний фактор розвитку продуктивних сил суспільства, частину багатства країни, яка використовується у виробництві й складається з їжі, одягу, інструментів, сировини, машин, всього необхідного для того, щоб привести у рух працю [1].

Одним із найяскравіших представників німецької історичної школи, який приділяв значну увагу дослідженню категорії «капітал», був К. Бюхер. Він вважав її сутність мінливою, тобто такою, що залежить від стадії еволюції форм обміну, яка супроводжувалась вдосконаленням промислового виробництва. Вчений виходив з того, що еволюція форм обміну супроводжувалась вдосконаленням промислового виробництва та сприяла поширенню сфери впливу капіталу аж до повного охоплення ним національної економіки [2].

Сучасні науковці трактують капітал перш за все як економічну категорію, тобто таку, що реалізується у сфері економічної діяльності та економічних відносин, акцентуючи при цьому увагу, що капітал є однією з форм багатства, яка використовується не стільки для задоволення поточних потреб, скільки для майбутніх потреб.

До недавнього часу поняття «капітал банку» було характерним тільки для нормативних документів, які регламентують сферу банківської діяльності. Українське законодавство визначає сутність капіталу банку як залишкову вартість активів банку після вирахування всіх його зобов'язань: $\text{Капітал} = \text{Активи} - \text{Зобов'язання}$. Тож вітчизняне законодавство трактує поняття «банківський капітал» тільки як власний капітал банку [3].

Виходячи з цього, О.В. Васюренко та К.О. Волохата трактують капітал банку як сукупність внесених власниками (учасниками капіталу) власних коштів, які зростають у результаті ефективної банківської діяльності у процесі капіталізації прибутку, а також за рахунок додаткових надходжень з боку учасників [4].

Дещо інший підхід до розкриття економічного змісту капіталу банку наводять у своїй праці В.І. Міщенко та Н.Г. Слав'янська. Автори пропонують банківським капіталом вважати спеціально створені фонди і резерви, призначенні для забезпечення фінансової стійкості, комерційної та господарської діяльності, відшкодування можливих збитків які перебувають у користуванні банку протягом всього періоду його функціонування [1].

Однак А.М. Герасимович, М.Д. Алексеєнко, І.М. Парасій-Вергуненко пропонують інший підхід до тлумачення поняття «капітал банку». На їх погляд, капітал банку являє собою грошові кошти та виражену у грошовій формі частину майна, які належать його власникам, забезпечують економічну самостійність і фінансову стійкість банку, використовують для здійснення банківських операцій та надання послуг з метою одержання прибутку [5].

З огляду на багатогранність підходів до визначення поняття «капітал», доцільно провести узагальнення цих підходів (табл.1.1).

Таблиця 1.1

Узагальнення підходів щодо визначення сутності поняття «капітал» банку*

Класичний підхід до визначення поняття «капітал» банку	
Дж. С. Мілль	Капітал – не річ, яка виражається в капітальному базі, а певні відносини між капіталістом та найманим робітником. При цьому він стверджував, що капітал – самозростаюча цінність.
К. Блюхер	Капітал – раціональна форма організації людської поведінки. Сутність капіталу є мінливою величиною, що залежить від стадії еволюції форм обміну.
К. Менгер	Ввели фактор часу у визначення капіталу: дохід на капітал – це винагорода за відмову від задоволення тимчасових потреб у цей час, заради майбутнього. Отже, капітал є одночасним результатом заощаджень і виробництва.
Сучасний підхід до визначення поняття «капітал» банку	
О. Васюренко	Капітал банку – фонд ресурсів, що були внесені засновниками, акціонерами (учасниками) банку, і належать їм.
В. Коваленко	Капітал – сукупність банківських ресурсів у матеріально-речовій формі, у формі нематеріальних та фінансових активів, що виражені у грошовій формі, сформовані за рахунок власних коштів, залучених і позичених коштів на грошовому ринку, які використовуються банком для здійснення банківської діяльності задля одержання прибутку
М. Алексеєнко	Капітал банку – це «кошти і виражена у грошовій формі частка майна, що перебуває у розпорядженні банків і використовується ними для здійснення операцій із розміщення коштів та надання послуг з метою одержання прибутку».
В. Стельмах	Капітал банку - сукупність різних видів грошових капіталів, засобів, які використовує банк у вигляді банківських ресурсів для забезпечення своєї діяльності, здійснення різноманітних банківських операцій і отримання прибутку. Складається з власного капіталу банку і залучених коштів.
Л. Примостка	Капітал банку - власні кошти акціонерів (власників банку), внесені ними на свій ризик з метою отримання доходів.

*Примітка: складено автором за джерелами [6; 7; 8; 9]

Перше з чого починається банківський бізнес - це з прийняття рішення засновниками банку про формування власного капіталу банку, який буде використовуватися для купівлі будівель і обладнання, необхідних для проведення банківських операцій і надання банківських послуг. Засновники банку, а в подальшому, власники банку утворюють найвищий рівень управління в банку, який приймає найголовніші рішення в діяльності банку. Оскільки всі банки в Україні функціонують у вигляді акціонерних товариств - власники українських банків, які приймають найголовніші рішення в діяльності банку, це акціонери банків.

Капітал є головним джерелом формування добробуту його власників. Капітал забезпечує необхідний рівень добробуту його власників як у поточному, так і в перспективному періодах. Частина капіталу, яка спрямована на задоволення поточних чи перспективних потреб його власників, перестає виконувати функцію капіталу. Капітал, який накопичується, повинен задовольнити потреби його власників у перспективному періоді, тобто формує рівень майбутнього їх добробуту. В той же час, власники капіталу банку мають значний вплив на економічний розвиток банку, адже вони наймають і контролюють менеджмент банку.

Власники банківського капіталу з гарною репутацією будуть обминати сумнівні фінансові схеми банківської діяльності, оскільки це забезпечує їм довіру з боку населення і стабільні прибутки.

Банк, в основі якого лежать іноземні інвестиції, менше буде зацікавлений у розвитку саме національної економіки, ніж банк з вітчизняним капіталом. Реально, що і менталітет власників банку впливає на характер надання банківських послуг: умови договорів, якість обслуговування, ставлення до клієнта

Роль капіталу досить значна для забезпечення надійності банку і ефективності його діяльності, бо він є джерелом його початкових ресурсів, засобом страхування інтересів вкладників, дозволяє банку виконувати свої зобов'язання в екстремальних ситуаціях.

Динаміка капіталу банку є важливим барометром рівня ефективності його діяльності. Здатність власного капіталу до зростання високими темпами характеризує високий рівень формування і ефективний розподіл прибутку, його спроможність підтримувати фінансову рівновагу за рахунок внутрішніх джерел. І навпаки, зниження обсягу власного капіталу є, як правило, наслідком неефективної, збиткової діяльності банку [10].

Капітал банку є якісним показником, що відображає надійність банківських установ, стійкість до можливих криз, а також здатність до успішного розвитку. Крім того, він є своєрідною «подушкою безпеки», яка захищає банк від ризиків, несприятливих економічних умов; достатній його рівень є гарантом забезпечення успішної діяльності банку. Таким чином, необхідний обсяг капіталу є підґрунтям ефективного функціонування на ринку банківських послуг, а також створює можливості для конкуренції з іншими фінансовими посередниками [11].

В той же час, відома особливість банківської діяльності полягає в тому, що банку вигідніше працювати не за рахунок власних коштів, а за рахунок інших ресурсів банку. Це віддзеркалюється в тому, що частка власного капіталу банку в загальних його пасивах становить всього 10 – 15 %.

Кожен банк, який виступає в ролі суб'єкта господарювання банківської системи повинен бути конкурентоспроможним, надійним, та бути здатним до підтримки подальшого розвитку своєї діяльності. Перш за все у період нестабільної фінансової ситуації країни кожен окремий банк повинен забезпечити стабільну діяльність, прибутковість, та при цьому мати високу ступінь довіри клієнтів, а також впевненість кредиторів у фінансовій стійкості банку. Прийнято вважати, що головним показником стійкості є власний капітал банку, також він може свідчити про здатність до майбутнього розвитку.

Управління капіталом – це діяльність, яка відповідає за залучення грошових коштів від вкладників та інших кредиторів, визначення необхідного розміру і відповідної структури джерел із яких будуть залучені грошові кошти а також їх розміщення.

Існує два рівні управління капіталом комерційного банку:

1. державний рівень (управління здійснюється через НБУ з використанням різних фінансових інструментів);
2. рівень комерційного банку (виконання вимог НБУ щодо нормативів).

Механізм управління структурою капіталу банків може бути визначено, як сукупність методів, інструментів управління та регулятивних правил, які використовуються суб'єктами в управлінському процесі і спрямовуються на забезпечення достатнього рівня капіталу банку в цілому. Для того, щоб чітко розподілити функціональні обов'язки суб'єктів управління а також методи якими вони будуть управляти капіталом банків необхідно виділяти в механізмі управління структурою капіталом банків відповідні блоки та елементи. Всі блоки такого механізму складаються з окремих елементів, які, у свою чергу, підпорядковані йому та визначають зміст кожного окремого блоку.

Головною метою управління банківським капіталом є залучення та підтримання достатнього розміру капіталу для того, щоб банк мав можливість розширювати діяльність та мати захист від ризиків. Масштаби активних банківських операцій, обсяг депозитної бази, максимальний розмір кредитів, спроможність запозичення на фінансових ринках коштів, величина відкритості валютної позиції і низка інших показників, що мають вагомий вплив на діяльність банку, визначаються величиною його капіталу.

Вироблення стратегії та планування є початком процесу управління капіталом банку, вони є фундаментом для стабільності у банківській діяльності та для мобілізації капіталу при умові швидкоплинного середовища фінансового ринку.

Це пошук рівноваги між можливостями банку і вимогами зовнішнього середовища. Уміння стратегічно планувати значно знижують ризики, та слугують стабільному росту бізнесу у банківській сфері. Власний капітал банку – це спеціально створені фонди і резерви, призначені для забезпечення його економічної стабільності та погашення можливих збитків, які перебувають у користуванні банку впродовж усього періоду його функціонування.

Для того щоб управління власним капіталом було ефективним банки повинні визначати шляхи для його нарощення. Для нарощення капіталу використовують внутрішні та зовнішні джерела фінансування. Але за умов нестабільності в країні у більшості банків недостатньо прибутків, і на даному етапі постає вибір джерела фінансування. Перш за все слід звертати увагу на специфіку банківської установи, її фінансовий стан. Проте для більшості банків України вирішенням даної проблеми стає примноження власного капіталу за допомогою залучення інвестицій до статутного капіталу або запозичення коштів на умовах субординованого боргу.

Оптимізація обсягу та структури власного капіталу є важливою умовою забезпечення його адекватності ризикам, які бере на себе банк у процесі діяльності. Значної уваги потребують питання оцінювання спроможності банку поглинути фінансові втрати, а також аналізу якості і структури, детальної інформації про інструменти, в які вкладено капітал. Це зумовлює пошук не лише економічних, а й інституціональних механізмів нарощування якісного капіталу банку і його подальшої капіталізації з метою забезпечення загальної фінансової стабільності й автономності банківської системи.

Для реєстрації банку регулюючі органи вимагають від власників банку накопичення мінімально необхідного розміру власного капіталу банку, що надалі буде використовуватися. В процесі здійснення банком банківських операцій, регулюючий орган буде перевіряти відповідність розміру власного капіталу рівню прийнятого банком на себе ризику.

Сучасна вітчизняна практика оцінювання й регулювання достатності власного капіталу банків визначається насамперед нормативними вимогами до неї. Національний банк України, враховуючи рекомендації впливового міжнародного органу Базельського комітету з банківського нагляду, зазначені у відповідних документах Базель I, Базель II та Базель III, установлює нормативи достатності капіталу, яких мають дотримуватися банки в Україні[12]. Зокрема, рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду дотримуються переважна більшість центральних банків країн світу в

питаннях регулювання достатнього розміру банківського капіталу, що відображається у встановлення відповідних вимог до капіталу місцевих банків. Правила розрахунку нормативів капіталу банків та їхні нормативні значення регламентуються Інструкцією НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків України» № 368 від 28.08.2001. [13]

Відповідно вимог вищезазначеної інструкції НБУ, мінімальний розмір статутного капіталу на момент державної реєстрації юридичної особи, яка має намір здійснювати банківську діяльність, не може бути меншим 200 мільйонів гривень.

В той же час, статутний капітал банку, який створюється за рахунок коштів власників банку, не повинен формуватися з непідтверджених джерел.

Особи, які стають власниками істотної участі в банку повинні мати бездоганну ділову репутацію та задовільний фінансовий стан

Не можуть бути учасниками банку юридичні особи, щодо яких неможливо встановити їх власників і джерела коштів, за рахунок яких такі юридичні особи здійснюють внески до статутного капіталу або купують акції банків

Статутний капітал банку не може формуватися за рахунок внесків юридичних осіб, в яких банк має істотну участь, об'єднань громадян, релігійних та благодійних організацій.

Учасниками (акціонерами) банку не можуть бути юридичні особи, в яких банк має істотну участь, об'єднання громадян, релігійні та благодійні організації. Учасниками (акціонерами) банку не можуть бути юридичні особи, щодо яких неможливо встановити їх власників і джерела коштів, за рахунок яких такі юридичні особи здійснюють внески до статутного капіталу або купують акції банків.

Банківський капітал формується в найбільш ліквідній формі – грошовій. Формування та збільшення статутного капіталу банку може здійснюватися виключно шляхом грошових внесків. Грошові внески для формування та збільшення статутного капіталу банку резиденти України здійснюють у

гривнях, а нерезиденти - в іноземній вільно конвертованій валюті або у гривнях.

В Україні, з метою підтримання на належному рівні достатності капіталу банків, забезпечення економічної стабільності в їх роботі та дотримуючись рекомендацій Базельського комітету з банківського нагляду, НБУ встановив такі нормативи капіталу для вітчизняних банків:

- мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1),
- достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2),
- достатності основного капіталу (Н3);

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1) має становити 200 млн. грн.

Регулятивний капітал - це власний капітал банку, який розрахований відповідно до правил та методики регулюючого органу. Він поділяється на основний та додатковий капітал, складові яких визначаються Законом України «Про банки і банківську діяльність» та нормативно-правовими актами Національного банку України.

Регулятивний капітал є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків.

В процесі встановлення нормативних вимог до капіталу банків, НБУ враховує, що на банківський капітал покладено виконання таких функцій: захисна, комерційна, регулятивна.

Захисна функція банківського капіталу передбачає страхування достатнім розміром власного капіталу банку інтересів вкладників і кредиторів, а також покриття поточних збитків від банківської діяльності.

Комерційна функція банківського капіталу передбачає асигнування власних коштів банку на придбання землі, будинків, обладнання, а також на створення фінансового резерву на випадок непередбачених збитків.

Регулятивна функція банківського капіталу передбачає встановлення нормативних вимог до обсягу власного капіталу банку з метою впливу на рішення власників та керівництва цього банку і контролю за діяльністю банку.

Виконання капіталом банку вищезазначених функцій сприяє підвищенню стійкості банків і банківської системи країни.

Слід зазначити, що норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1) регулює абсолютну величину капітальної бази, проте він не може вважатися достатнім, оскільки не враховує співвідношення капіталу й активів банку, а також рівня ризикованості активних операцій банку.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що випливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку.

Банку забороняється виплачувати дивіденди чи розподіляти капітал банку в будь-якій формі, якщо така виплата чи розподіл призведе до порушення нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу встановлюється НБУ для запобігання надмірному перекладанню банком кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на кредиторів/вкладників банку.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику після їх зменшення на суму забезпечення.

Під час розрахунку нормативу достатності (адекватності) регулятивного капіталу до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику, додається сукупна сума відкритої

валютної позиції банку за всіма іноземними валютами та банківськими металами, мінімальний розмір операційного ризику, помножений на коефіцієнт 10, та виключається величина непокритого кредитного ризику.

Мінімальний розмір операційного ризику розраховується відповідно до нормативно-правового акту Національного банку щодо порядку визначення мінімального розміру операційного ризику.

Для розрахунку адекватності регулятивного капіталу банку його активи поділяються на групи за ступенем ризику та підсумовуються з урахуванням відповідних коефіцієнтів зважування.

Нормативне значення нормативу Н2 діючих банків має бути не менше ніж 10 відсотків.

Для банків, що розпочинають банківську діяльність, цей норматив має становити: протягом перших 12 місяців діяльності (з дня отримання ліцензії) - не менше 15 відсотків; протягом наступних 12 місяців - не менше 12 відсотків; надалі - не менше 10 відсотків.

У 2015 році НБУ призупинив дію нормативу співвідношення регулятивного капіталу до загальних активів (Н3). Пояснювалося це тим, що норматив Н3 не давав вагомої інформації стосовно достатності капіталу банківської установи і практично дублював за своїм змістом норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (норматив Н2). Тому на зміну цьому нормативу НБУ ввів у дію норматив достатності основного капіталу, який відображає розмір основного капіталу, необхідний для проведення активних операцій банком. Розраховується цей норматив як співвідношення основного капіталу банку до активів, зважених на ризик.

Норматив достатності основного капіталу (Н3) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику. Нормативне значення нормативу Н3 має бути не менше ніж 7 відсотків.

Приведення структури регулятивного капіталу банку відповідно до нормативів Н1, Н2, та Н3, значно збільшить захищеність банків і банківської

системи загалом, дозволить поліпшити якість банківського капіталу, підвищить захищеність прав і законних інтересів вкладників і кредиторів, сприяє кращому виконанню власним банківським капіталом своїх функцій.

Отже, значна увага регулюючих органів банківської діяльності до розміру власного капіталу банку пояснюється тим, що він є дуже чутливим інструментом і добрим засобом регулювання банківської діяльності. Вимоги, що висуваються до нього з боку органів державного управління напряму зачіпають інтереси тих, хто безпосередньо керує банком і здатний забезпечувати ефективність його діяльності, якої потребує суспільство.

РОЗДІЛ 2

ДІАГНОСТИКА СУЧАСНОГО СТАНУ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ В УКРАЇНІ

2.1. Дослідження капітальної бази фінансових установ України

Одним із найбільш вагомих чинників економічного зростання України є стабільна та надійна банківська система, завдяки якій здійснюється забезпечення економічних суб'єктів необхідною кількістю фінансових ресурсів. Роль банківської системи в розвитку економіки України значною мірою залежить від її фінансової стійкості. Найбільш важливим показником, який характеризує фінансову стійкість окремих банків і банківської системи загалом, є банківський капітал.

Власний капітал банку є основним показником його здатності до подальшого розвитку, індикатором його фінансової стійкості, а тому особливого значення на сучасному етапі розвитку банківської системи набувають питання підвищення її капіталізації. Нарощення рівня капіталізації банків України – одне з головних завдань, що дає змогу здійснювати комерційним банкам позитивний вплив на економіку.

Проблема капіталізації банків завжди була гострою в Україні. За всі 29 років незалежності нашої держави частка статутного капіталу банківської системи загалом не перевищила 35%, тоді як у країнах Центральної Європи даний показник сягає 40%, а у США – 80%. В загальному, поняття «капіталізація банків» можна визначити як вартісну оцінку капіталу банківської установи з точки зору витрат на його створення або його спроможність створювати додану вартість. Збільшення рівня капіталізації банків України має бути ключовою компонентою у стратегії їхнього зростання [14].

Проблема недостатнього рівня капіталізації супроводжує банківські установи з перших етапів розвитку вітчизняної банківської системи. Ще у 1993 році банки банкрутували через те, що повністю не сформували статутний фонд. Починаючи з 1995 року Національний банк України (НБУ) почав посилювати вимоги до розміру капіталу. Наприкінці 1997 року НБУ ухвалив Інструкцію №

10 «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків», у якій установив такі вимоги до мінімального розміру капіталу для діючих банків, які були зареєстровані НБУ до 01.01.1996: у сумі, еквівалентній 2 млн ЕКЮ на 1 січня 1998 року та у сумі 3 млн ЕКЮ на 1 січня 1999 року [15].

З 2000 року НБУ ввів класифікацію банків за рівнем капіталізації, поділивши банки на п'ять груп: добре, достатньо капіталізовані, недокапіталізовані, значно і критично недокапіталізовані. У серпні 2001 року НБУ ухвалив нову Інструкцію про порядок регулювання діяльності банків в Україні, в якій були встановлені нові обов'язкові економічні нормативи, що були згруповані таким чином: нормативи капіталу, нормативи ліквідності, нормативи кредитного ризику, нормативи інвестування та нормативи відкритої валютної позиції[16].

Починаючи з 2003 року банки були зобов'язані щорічно нарощувати мінімальний розмір регулятивного капіталу і на 01.01.2007 досягти таких значень: для місцевих банків – 1,5 млн євро, регіональних – 5 млн євро і міжрегіональних – 8 млн євро. У серпні 2008 року до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків в Україні було внесено зміни, згідно з якими мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1) мав становити 10 млн євро для всіх банків. Згодом вимоги до регулятивного капіталу банку було встановлено в розмірі 120 млн грн. Банки, які мали регулятивний капітал менший ніж 120 млн грн, зобов'язані були збільшити його до цього розміру до 01.01.2012 [17].

У 2014 році Верховна Рада ухвалила Закон «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків», яким передбачається пом'якшення вимог до банків через девальвацію гривні. Відповідний закон «Про внесення змін до Закону «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» (№ 2449-д) надає право НБУ не відносити банк до категорії проблемних і неплатоспроможних, у разі якщо зменшення розміру регулятивного капіталу, значення нормативу адекватності регулятивного капіталу, нормативів поточної і короткострокової ліквідності,

збільшення обсягу негативно класифікованих активів банку, за якими слід оцінювати ризик і формувати резерви згідно з нормативно-правовими актами НБУ, зумовлене девальвацією курсу гривні або формуванням резервів для відшкодування можливих втрат за активними банківськими операціями [18].

На сучасному етапі, згідно з Законом України «Про спрощення процедур реорганізації та капіталізації банків» від 23.03.2017 та Постановою №58 «Про збільшення капіталу банків України» від 4 лютого 2016 року, НБУ зобов'язав банки поетапно збільшити капітал до 500 млн гривень – до 11 липня 2024 року (рис.). Основним макроекономічним фактором, що спричинив зміни вимог до статутного капіталу, стала криза 2014-2015 рр. та підписання Угоди про асоціацію з ЄС [19].

Рис. 2.1 Графік нарощення регулятивного капіталу банків України до липня 2024 р.*

* Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Аналізуючи питання капіталізації банківської системи України, перш за все варто акцентувати увагу на динаміці показників власного, статутного і регулятивного капіталу, порівнювати темпи зростання капіталу та активів і

вивчати дотримання банками нормативу адекватності регулятивного капіталу (табл.2.1).

Таблиця 2.1

**Динаміка показників капіталу і активів банків України за
2016 – станом на 3 квартал 2020 рр.***

Показник	2016	2017	2018	2019	Станом на 3 квартал 2020
Активи, млн. грн	1 256 299	1 333 831	1 359 703	1 493 298	1 739 726
-темп росту, %	-	6,17	1,94	9,82	16,50
Регулятивний капітал, млн. грн	138 526,0	112 154,5	121 742,1	147 073,2	180 737,3
- темп росту, %	-	-19,03	8,55	20,81	22,89
Власний капітал, млн. грн	127 063,9	163 811,2	150 732,5	200 854,4	194 693, 2
-темп росту,%	-	28,92	-7,98	33,25	-3,07
Статутний капітал, млн. грн	278 371	474 410	465 038	470 496	480 460
- темп росту, %	-	70,42	-1,97	1,17	2,12

* Примітка: складено автором за даними джерел [19]

Важливим показником для оцінки рівня капіталізації банків також є норматив адекватності регулятивного капіталу (Н2), який визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарних активів і певних позабалансових інструментів, зменшених на суму створених відповідних резервів за активними операціями та на суму забезпечення кредиту безумовним зобов'язанням або грошовим покриттям у вигляді застави майнових прав і зважених за ступенем кредитного ризику [19]. Нормативне значення коефіцієнта Н2 для діючих банків повинно бути не менше 10% (рис. 2.1).

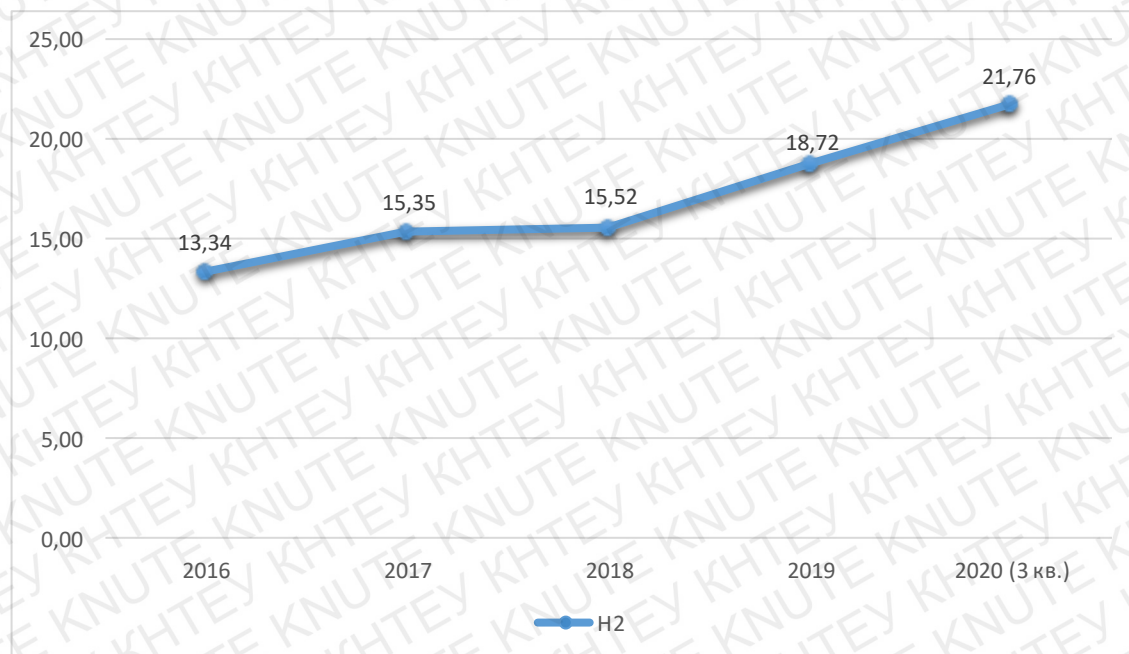

Рис. 2.2 Динаміка показника адекватності капіталу (Н2) банків України у 2016-2020 (станом на 3 кв) рр., %*

*Примітка: складено автором на основі джерела [19]

01 січня 2019 року НБУ впровадив нову вимогу до капіталу, встановивши норматив достатності основного капіталу (Н3), який визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів і позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного ризику і має бути не менше ніж сім відсотків. Також банки, відповідно до чергових змін до Інструкції про порядок регулювання діяльності банків повинні формувати буфери капіталу (з 01.01.2020), а саме: буфер запасу (консервації) капіталу та контрциклічний буфер [12].

1. Буфер запасу (консервації) капіталу повинен накопичуватися банками протягом періоду економічного зростання для компенсації можливих втрат, які виникають в умовах загального економічного спаду. Цей буфер розраховуватиметься від загального обсягу ризику. Його формування буде відбуватися таким чином:

- до 01 січня 2020 року – у розмірі 0,625 відсотка;
- до 01 січня 2021 року – у розмірі 1,25 відсотка;

- до 01 січня 2022 року – у розмірі 1,875 відсотка;
- до 01 січня 2023 року – у розмірі 2,5 відсотка.

2. Контрциклічний буфер капіталу має на меті захистити банківську систему від акумулювання ризиків у періоди кредитної експансії. Контрциклічний буфер капіталу повинен розраховуватися від загального обсягу ризику в розмірі 0–2,5 відсотка. Розмір контрциклічного буфера капіталу встановлюється за рішенням Правління Національного банку в разі значної кредитної активності банків із урахуванням ризиків, пов'язаних із надмірним зростанням кредитування [20].

Проте згідно з постановою Правління Національного банку України №37 від 24 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України», яка набуває чинності 26 березня 2020 року, Національний банк України відтермінував вимогу дотримання банками буферу запасу (консервації) капіталу та буферу системної важливості [21]. Через кризові явища 2020 року регулятори послабили вимоги до буферів капіталу, що дає можливість спрямувати створений запас капіталу на поглинання збитків та підтримку кредитування.

Ухвалене рішення дозволяє банківській системі України в період нестабільності на світових ринках і запровадження в країні карантину та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), забезпечувати стабільне функціонування та кредитну підтримку економіки.

Зокрема, воно передбачає відтермінування вимог дотримання:

- буфера консервації капіталу, який банки мали поетапно формувати з 1 січня цього року у розмірі 0,625% від основного капіталу і поступово збільшити його розмір до 2,5% до 01 січня 2023;
- буферу системної важливості, розмір якого визначається відповідно до рівня системної важливості банку. Раніше системно важливі банки мали почати виконувати вимогу дотримання такого буфера з 01 січня 2021.

Попри відтермінування вимог по дотриманню буферів, банкам необхідно зберігати наявний запас капіталу для забезпечення власної стійкості та покриття можливих втрат. Тому Національний банк України рекомендує утриматися від розподілу капіталу на виплату дивідендів допоки ефект від наслідків обмежень, спричинених поширенням коронавірусної хвороби можна буде оцінити детальніше.

Отже, загальний рівень капіталізації банківської системи є низьким порівняно з показниками провідних європейських та інших країн світу. Для цього необхідно:

- систематизувати стратегічні напрями подальшої роботи задля нарощення капіталу банками України;
- удосконалити та стабілізувати банківське законодавство (удосконалення Законів України, Закону України «Про банки та банківську діяльність», Закону «Про доступ до публічної інформації»);
- активізувати регулятивну політику НБУ, що включає в себе посилення контролю зі сторони регулятора за нормативами капіталу; введення санкцій за порушення чинного законодавства; активізація та удосконалення механізму злиття та поглинання банків);
- підвищити конкурентоспроможність вітчизняних банків порівняно з іноземними банками; узгодження банківського законодавства зі світовими нормами) [21].

2.2. Аналіз системи управління капіталом АТ «УКРСИББАНК»

АТ «УКРСИББАНК» працює на ринку України з 1990 року. Банк пропонує своїм клієнтам якісне фінансове обслуговування у найкращих європейських фінансових традиціях. 60% акцій банку належать одній з найбільших у світі фінансових Груп BNP Paribas Group, 40% - ЄБРР.

Банк працює на основі ліцензії виданої НБУ від 05.10.2011 року – на право надання банківських послуг та ліцензій виданих національною комісією з цінних паперів та фондового ринку. АТ «УКРСИББАНК» є учасником Фонду гарантування вкладів фізичних осіб та має відповідне Свідоцтво № 86 від 02.11.2012 [22]. Банк надає своїм корпоративним клієнтам максимально повний перелік банківських послуг, починаючи з різних програм та продуктів фінансування розвитку бізнесу, розміщення тимчасово вільних коштів, обслуговування корпоративних карток та зарплатних карткових проектів, інкасації і закінчуючи високотехнологічними сучасними банківськими послугами з управління грошовими потоками системних підприємств, здійснює платіжне обслуговування в Україні та переказ коштів за кордон, здійснює операції з обміну іноземних валют, розрахунково-касового обслуговування та надає інші банківські послуги своїм клієнтам.

Розглянемо зобов'язання та власний капітал банку у динаміці останніх трьох років для більш детального аналізу (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Динаміка зобов'язань та капіталу АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2020 рр. (станом на 3 квартал)*

Показники	Рік			Відхилення 2020 (станом на 3кв)/2018	
	2018	2019	2020	абсолютне, тис. грн	відносне, %
Заборгованість перед іншими фінансовими установами	5 927	3 979	3 343	-2 584	-43,58
Кошти клієнтів	41 098 991	45 340 073	58 109 566	17 010 565	41,39
Субординований борг	3 066 893	249 348	298 984	-2 767 909	-90,25
Інші зобов'язання	1 094 043	740 342	716 072	-377 971	-34,55
Всього зобов'язань	45 273 241	46 338 707	59 254 088	13 908 847	30,88
Всього власного капіталу	6 769 820	6 858 000	7 871 660	1 101 840	16,28
Всього пасивів	52 043 061	53 196 707	67 125 748	15 082 687	28,98
Частка капіталу в пасивах, %	13,01	12,89	11,73	-1,28	-9,84

*Примітка: складено автором на основі джерела [24]

За даними таблиці можна зробити висновок, що за період 2018-2020 рр. власний капітал банку зріс на 1101840 тис. грн або на 16,28%. Якщо говорити про зобов'язання та пасиви в цілому, то також спостерігається тенденція до їхнього зростання на 30,88% та 28,98% відповідно. Це пов'язано насамперед зі зростанням обсягів залучення коштів клієнтів на 41,39%.

Розглянемо структуру власного капіталу АТ «УКРСИББАНК» та динаміку його складових (табл. 2.3).

Таблиця 2.3

Структура та динаміка власного капіталу АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2020 рр. (станом на 3 кв)*

Стаття	2018		2019		Темп зросту, %	2020 (станом на 3 кв)		Темп зросту, %
	тис. грн.	частка, %	тис. грн.	частка, %		тис. грн.	частка, %	
Статутний капітал	5069262	74,96	5069262	74,01	0,00	5069262	64,47	0,00
Нерозподілений прибуток	881501	13,03	968424	14,14	9,86	1981305	25,20	104,59
Емісійний дохід	811229	12,00	811229	11,84	0,00	811229	10,32	0,00
Резерви переоцінки	981	0,01	981	0,01	0,00	981	0,01	0,00
Усього власного капіталу	6762973	100	6849896	100	1,29	7862777	100	14,79

*Примітка: складено автором на основі джерела [24]

За даними таблиці можемо зробити висновок, що загальний обсяг власного капіталу за даний період збільшився на 14,79% в порівнянні з минулим роком. Це було зроблено в основному за рахунок збільшення нерозподіленого прибутку за результатами діяльності у 2020 році.

Найбільшу частку в структурі капіталу займає статутний капітал – 74%.

Станом на 31 грудня 2019 року BNP Paribas SA (Франція) належало 60% акцій Банку (31 грудня 2018 року: 60%), а ЄБРР належало 40% акцій Банку (31 грудня 2018 року: 40%).

Емісійний дохід, що являє собою перевищення отриманих внесків над номінальною вартістю випущених акцій, станом на 31 грудня 2019 та 2018 років становив 811 229 тисяч гривень. Всі прості акції на звітну дату мали номінальну вартість 0,01 гривні за акцію (31 грудня 2018 року: 0,01 гривні за акцію). Всі привілейовані акції мали номінальну вартість 0,01 гривні за акцію (31 грудня 2018 року: 0,01 гривні за акцію). Привілейовані акції не підлягають викупу та дають їхнім власникам пріоритетне право у порівнянні з простими акціями у випадку ліквідації Банку. Привілейовані акції дають власникам право участі у загальних зборах акціонерів без права голосу, за винятком голосувань з питань реорганізації та ліквідації Банку і внесення змін та доповнень до статуту Банку, які обмежують права власників привілейованих акцій.

Дивіденди за привілейованими акціями встановлені у розмірі 48% від загальної суми оголошених дивідендів та підлягають виплаті перед виплатою дивідендів за простими акціями. У випадках, передбачених законодавством України, власники привілейованих акцій мають рівні права голосу з власниками простих акцій.

У 2019 та 2018 роках було здійснено виплату дивідендів акціонерам Банку згідно з чинним законодавством України та Договором про обслуговування емісії/випусків між АТ «УКРСИББАНК» та Національним депозитарієм України (НДУ) № ОВ-755 від 23 жовтня 2013 року у сумі 2 526 864 тисячі гривень та 1 200 000 тисяч гривень, відповідно.

Щодо аспектів контролю управління капіталом, то вони визначені Інструкцією НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків в Україні». Встановлені НБУ нормативи відповідають вимогам Базельської умови. До них відносять нормативи капіталу. Норматив мінімального розміру регулятивного капіталу банку (Н1) регулює абсолютну величину капітальної бази, тим не менше він не може вважатися достатнім, оскільки не враховує співвідношення капіталу й активів банку, а також рівня ризикованості активних операцій банку. Для регулювання цього аспекту банківської діяльності НБУ встановлено

норматив адекватності регулятивного капіталу (платоспроможності) банку – Н2 і норматив адекватності основного капіталу - Н3.

Проаналізуємо складові регулятивного капіталу банку (табл. 2.4)

Таблиця 2.4

Складові регулятивного капіталу АТ «УкрСиббанк» у 2019-2020 рр.,

тис грн*

Дата	Загальна сума регулятивного капіталу (РК)	Загальна сума основного капіталу (ОК)	Загальна сума додаткового капіталу	Загальна сума відвернення (В)	Загальна сума зменшення основного капіталу
01.01.2019	6 405 060	3 583 655	3 001 924	180 520	2 325 814
01.04.2019	7 080 558	3 569 899	3 561 898	51 239	2 443 085
01.07.2019	5 523 120	3 689 731	1 884 628	51 239	2 456 246
01.10.2019	6 096 264	3 667 442	2 480 061	51 239	2 478 535
01.01.2020	6 108 440	3 670 095	2 439 614	1 269	2 475 882
01.04.2020	6 590 229	3 651 400	2 940 097	1 269	2 494 576
01.07.2020	6 858 189	6 236 031	623 427	1 269	536 341
01.10.2020	7 212 794	6 209 758	1 004 305	1 269	562 613

*Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Згідно даних цієї таблиці можна зробити висновок про те, що протягом року відбувається поступове нарощення загальної суми регулятивного капіталу. Загалом цей обсяг відповідає відповідному нормативу.

Головною метою діяльності банку є отримання прибутку, тому важливе значення має визначення ефективності використання капіталу. За досліджуваний період чистий прибуток на одну просту акцію (гривень на одну акцію) склав відповідно 2,73 у 2019 р. та 2,81 у 2018 р., тобто прибутковість акцій незначно знизилась. Чистий прибуток на одну привілейовану акцію (гривень на одну акцію) відповідно складав - 82,45 у 2019 р. та 84,98 у 2018 р. Тобто, майже не змінився.

Ефективність використання власного капіталу ROE характеризує коефіцієнт його рентабельності і дорівнює співвідношенню чистого прибутку і власного капіталу помножене на 100% і має бути більше ніж 15%.

Для оцінювання достатності власного капіталу банку використовувався коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів К1.

Зростання цього показника в динаміці свідчить про підсилення залежності підприємства від зовнішніх інвесторів і кредиторів, тобто про деяке зниження фінансової стійкості, і навпаки. Залежність банку від його засновників (акціонерів, учасників) характеризує наступний коефіцієнт К2, який є відношенням статутного капіталу та власного капіталу. Визначити ефективність використання коштів власників та доцільність їх вкладання до банку можна за допомогою коефіцієнта рентабельності статутного капіталу К3, який є відношенням чистого прибутку банку та статутного капіталу [].

На основі вище наведених методів розглянемо ефективність управління капіталом на прикладі АТ «УКРСИББАНК» (табл. 2.5).

Таблиця 2.5

Показники ефективності управління капіталом АТ «УКРСИББАНК» за 2018-2020 рр. (станом на 31.12 та 3 кв. 2020)*

Показники	2018	2019	2020
Н1, Регулятивний капітал, тис. грн	6 405 060	6 108 440	7 287 521
Н2, Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	20,18	24,13	24,48
Н3, Норматив достатності основного капіталу (не менше 7 %)	-	14,49	20,89
Коефіцієнт рентабельності власного капіталу - ROE, (%)	41,23	38,18	26,23
Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів – К1, (%)	15,11	16,45	13,53
Коефіцієнт залежності банку від його засновників – К2	0,75	0,74	0,64
Коефіцієнта рентабельності статутного капіталу – К3, (%)	51,59	55,01	40,68

* Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Регулятивний капітал протягом аналізованого періоду збільшується. Норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 відповідає нормативному значенню. Даний факт характеризує діяльність банку, як захищену капіталом від ризику. Тобто ризикові активи в належній мірі захищені високим рівнем власного капіталу.

Норматив адекватності основного капіталу Н3 протягом усього періоду вище встановленого нормативу більше 7%. Даний факт характеризує високу

можливість банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних збитків, які може зазнати банк у процесі своєї діяльності залежно від розміру різноманітних ризиків.

Коефіцієнт рентабельності власного капіталу значно перевищує норму протягом всього аналізованого періоду, проте має тенденцію спаду. Це може бути пов'язано з коронакризою і, відповідно, зниженням прибутку в банку. Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів К1 протягом 2018-2019 рр. мав тенденцію зростання, що свідчить про деяке підсилення залежності від зовнішніх інвесторів і кредиторів, у 2019-2020рр. показник коефіцієнту зменшився. Коефіцієнт відношення статутного капіталу та власного капіталу К2 змінюється від 0,75 до 0,64, що свідчить про те що найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу має статутний капітал.

Коефіцієнт рентабельності статутного капіталу К3 у 2018-2019 рр зріс на 3,5%, однак вже за 9 місяців 2020 року знизився майже на 15%, що є також наслідком коронакризи.

НБУ провів оцінку стійкості банку та потреби в капіталі у 2018 та 2019 роках і виявив, що додаткової потреби в капіталі у банку немає (табл. 2.6.)

Таблиця 2.6

Результати оцінки стійкості АТ «УкрСиббанк» з боку НБУ у 2019 р.

Найменування банку	Дані банку				Дані за результатами оцінки якості активів та прийнятності забезпечення за кредитними операціями банку з урахуванням коригувань фінансової звітності банку за звітний рік та екстраполяції				
	ОК, млн грн	РК, млн грн	Н2	Н3	екстраполяція	ОК, млн грн	РК, млн грн	Н2	Н3
	звітний рік (на 01.01.2019)				звітний рік (на 01.01.2019)				
3	4	5	6	7	8	9	10	11	12
АТ "УКРСИББАНК"	3 584	6 153	19,7%	11,5%	ні	3 584	6 153	19,7%	11,5%

*Примітка: складено на основі джерела [19]

Але при базовому та стрес-сценарії слід поступово нарощувати капітал, як наведено в табл. 2.7.

Таблиця 2.7

Потреби у капіталі АТ «УкрСиббанк» в рамках базового та несприятливого макроекономічного сценарію (станом на 01.01.2019 р.)*

За базовим макроекономічним сценарієм											
ОК, млн грн			РК, млн грн			Н2			Н3		
1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й
прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік		
13	14	15	16	17	18	19	20	21	22	23	24
5 048	6 720	8 268	5 189	6 546	8 093	16,2%	20,4%	25,4%	15,8%	20,9%	25,9%
За несприятливим макроекономічним сценарієм											
ОК, млн грн			РК, млн грн			Н2			Н3		
1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й	1-й	2-й	3-й
прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік			прогнозний рік		
25	26	27	28	29	30	31	32	33	34	35	36
3 664	4 356	5 332	3 869	4 182	5 157	11,6%	12,3%	15,1%	11,0%	12,8%	15,6%

*Примітка: складено автором на основі джерела [19]

Отже, за результатами дослідження структури, динаміки та ефективності використання капіталу АТ «УКРСИББАНК» встановлено, що даний банк є фінансово стійким і стабільним. Всі важливі показники знаходяться в нормативних межах, банк працює рентабельно, без збитків. Нормативи банком виконані і знаходяться вище мінімальних, встановлених НБУ. Відповідно до цього можна зробити висновок, що управління капіталом в АТ «УКРСИББАНК» є ефективним.

РОЗДІЛ 3.

ШЛЯХИ УДОСКОНАЛЕННЯ УПРАВЛІННЯ КАПІТАЛОМ ФІНАНСОВОЇ УСТАНОВИ

3.1. Зарубіжний досвід управління капіталом фінансової установи

Дослідження зарубіжного досвіду зміцнення капітальної бази комерційних банків відповідно до вимог до достатності капіталу Базель III проводять як Базельський комітет з банківського нагляду (БКБН) [25], так і різні міжнародні організації (БМР, ОЕСР, МВФ, Європейська комісія, ІМФ). При цьому, якщо БКБН аналізує повноту впровадження встановлених вимог щодо достатності капіталу Базель III в національній банківській системі і наявні відхилення за термінами імплементації вимог або якісними характеристиками капіталу, то міжнародні організації додатково досліджують вплив зрослих вимог до достатності капіталу на стійкість банківської системи і економічне зростання.

У звітах, які оцінюють вплив стандартів Базеля III на банківський сектор і економічне зростання, наголошується, що оскільки банкам необхідно зберігати прибутковість в умовах тиску на стійкі частини капіталу (акціонерний капітал і нерозподілений прибуток, найбільш часто використовувані для посилення якості базового капіталу і основного капіталу), вони будуть підвищувати ставки за кредитами, що призведе до зниження доступності кредитних ресурсів, спаду кредитної активності та обсягів кредитування і в результаті до уповільнення економічного зростання. Слід зазначити, що не всі країни стали впроваджувати вимоги щодо достатності капіталу Базель III з 2013 року, і на початковому етапі імплементації цих вимог національні пруденційні норми в частині регулювання банківського капіталу розрізнялися по країнам (табл. 3.1)

Таблиця 3.1

Міжнародна практика регулювання достатності банківського капіталу до впровадження угоди Базель III

Країни	Вихідний рівень нормативу достатності капіталу, %
Білорусь, Угорщина, Гонконг, Індонезія, Казахстан, Китай, Мексика, Польща, Туреччина, Чехія	8
Таїланд	8,5
Ізраїль, Індія, Колумбія	9
Азербайджан, Вірменія, Україна, Сінгапур	10
Венесуела, Грузія, Молдова	12

*Примітка: складено автором на основі джерела [26]

З 2013 року вимоги за капіталом Базель III в національну банківську систему стали впроваджувати Австралія, Гонконг, Індія, Канада, Китай, Мексика, Саудівська Аравія, Сінгапур, Таїланд, Швейцарія, Південна Африка, Японія. Країни ЄС, США і деякі інші вводили вимоги щодо достатності капіталу Базель III з 2014 року. Можна відзначити, що в ряді країн (США, Швейцарії, Великобританії, Китаї) вимоги до банківського капіталу встановлено жорсткіше, ніж визначено в угоді Базель III. В результаті, наприклад, в США, згідно з думкою ряду американських експертів, для багатьох середніх і дрібних банків впровадження Базель III стало досить важким тягарем, викликає додаткове навантаження на капітал таких банків і зниження їх прибутковості. Відзначається, що при розробці угоди Базель III передбачалося поширити його вимоги тільки на найбільші банки, щоб підвищити їх фінансову стійкість і стійкість національних банківських систем.

На практиці після імплементації антикризових заходів в США укрупнення американських транснаціональних банків триває, і проблема їх фінансової стійкості так і залишається не вирішеною в повній мірі [27].

В ЄС для реалізації положень Базеля III для всіх країн ЄС був прийнятий наднаціональний звіт фінансових актів CRDIV Package, в який увійшли

Директива про вимогах до достатності капіталу (Capital Requirements Directive CRD-IV) і Регламент достатності капіталу (Capital Requirements Regulation CRR-IV). З 2014 року європейські банки почали активно зміцнювати власний капітал як при допомозі додаткової емісії акцій, так і шляхом продажу непрофільних активів і прибутку від постійних операцій. Для оцінки реакції банків на введення чергового етапу впровадження Базель III з урахуванням можливих змін макроекономічних умов їх функціонування в ЄС, як і в США, проводиться стрес-тестування, спрямоване на виявлення проблем у забезпеченні достатності банківського капіталу і виявлення можливих резервів його нарощування [28]. Результати стрес-тестування американських і європейських банків, проведеного в 2015 році, представлені в таблиці.

Таблиця 3.2

**Стрес-тестування американських і європейських банків в частині
забезпечення достатності капіталу в рамках Базель III***

Достатність капіталу	2015
США (Федеральна резервна система)	З банків великої шістки тільки Wells Fargo досяг необхідних 8% (8,2% за підсумками 2015 року), Citigroup - 7,2%, Goldman Sachs - 6,9%, P Morgan Chase - 6,3%, Bank of America - 5,9%.
Євросоюз (Європейська банківська організація)	Велика частина європейських банків виконує норматив в розмірі 8%, у багатьох сформований запас достатності капіталу, наприклад в Deutsche Bank коефіцієнт достатності капіталу дорівнює 34,7%.

*Примітка: складено автором на основі джерела [29]

Важливо відзначити, що розвинені країни ЄС і США «можуть дозволити собі більш виважено підходити до впровадження нових стандартів, зберігаючи для своїх кредитних установ поблажки щодо стратегічно важливих об'єктів

кредитування і розрахунку нормативів без ризику втрати інвестиційної активності і прозорості ринку.

Країни, в тому числі з країнами, що розвиваються економіками, які прагнули посилити свій присутність на закордонних ринках капіталу, продемонструвати стійкість національних банківських систем, їх здатність відповідати високим вимогам Базеля III і залучити інвестиції в економіку, дуже активно впроваджували нові вимоги за капіталом. У країнах Східної Європи (Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини, Румунії, Литві, Латвії, Естонії) перехід на стандарти по капіталу Базель III був пов'язаний із заміщенням субординованого боргу і переходом на якісні та стабільні джерела власного капіталу банку, тобто відбулася зміна структури капіталу на користь базового капіталу і капіталу 1 рівня. При цьому банки Польщі, Чехії, Словаччини, Угорщини та Естонії забезпечують якість і високий рівень власного капіталу за рахунок збільшення в його структурі частки коштів акціонерів.

У Бразилії та Китаї впровадження стандартів Базеля III в національну банківську систему не демонстрував значні позитивні або негативні наслідки, а середня достатність капіталу практично не змінювалася. У Бразилії така ситуація пов'язана з порівняно високим рівнем загальної достатності капіталу бразильських банків на момент введення стандартів Базеля III (11% від зважених за ризиком активів); бажанням регулятора підтримати репутацію національних фінансових інститутів; наданням можливості включати до складу основного капіталу відкладених податкових активів в вигляді податкових кредитів, якщо банк несе збитки або перед ним стоїть загроза ліквідації або банкрутства і не виключати інвестиції в дочірні страхові організації з капіталу першого рівня. У Китаї до моменту імплементації стандартів Базеля III національна банківська система мала істотний запас стійкості: достатність капіталу п'яти системно значимих банків Китаю становила 11,5% (стандарт Базеля III - 10,5%), показник достатності базового капіталу - 8,5%, показник левериджу - 4,6%. Однак, беручи до уваги, що велика частина банківських активів сконцентрована в банках, контрольованих державою, необхідно

враховувати, що китайські банки більш схильні до ризиків концентрації внаслідок урядових директив, що визначають сектори економіки для банківського кредитування. При цьому в рамках розрахунків достатності капіталу Базель III не враховуються ризики різкого погіршення фінансового стану підприємств пріоритетних для кредитування секторів економіки, а такі ризики актуальні для китайської банківської системи. Також з огляду на проблему трансформації економічної моделі Китаю, її переорієнтацію на розвиток сектора послуг і внутрішнє споживання, не можна виключати, що регулятор Китаю не прагнути до повного об'єктивного розкриття ризиків, властивих національній банківській системі.

Практика впровадження стандартів Базель III в країнах, що розвиваються показує, що в силу менш розвинених фінансових ринків в цих країнах і, відповідно, менших обсягів кредитування, сформовані обсяги власного капіталу забезпечують достатність на необхідному для виконання вимог Базельського комітету рівні і навіть з запасом.

Відповідно до звітів Базельського комітету, банки, які активно працюють на міжнародних ринках капіталу, привели його структуру у відповідність до вимог Базель III, що зробило можливим порівнювати структуру, величину і якість капіталів банків, оцінювати їх фінансову стійкість.

Згідно зі стандартами Базель III виділено 28 системно значимих в світовому масштабі банків (global systemically important banks - G-SIB), які повинні створювати додатковий запас за капіталом в розмірі від 1% до 2,5% в залежності від приналежності до одного з п'яти рівнів важливості для світової банківської системи. До складу G-SIB входять найбільші банки США, Великобританії, Німеччини, Швейцарії, Японії, Китаю, Франції, Іспанії, Нідерландів і Швеції. Банки всіх країн підвищили коефіцієнти капіталу першого рівня (відношення суми власного капіталу акціонерів і нерозподіленого прибутку до сукупних активів), а також коефіцієнти сукупного капіталу (рис 3.1).

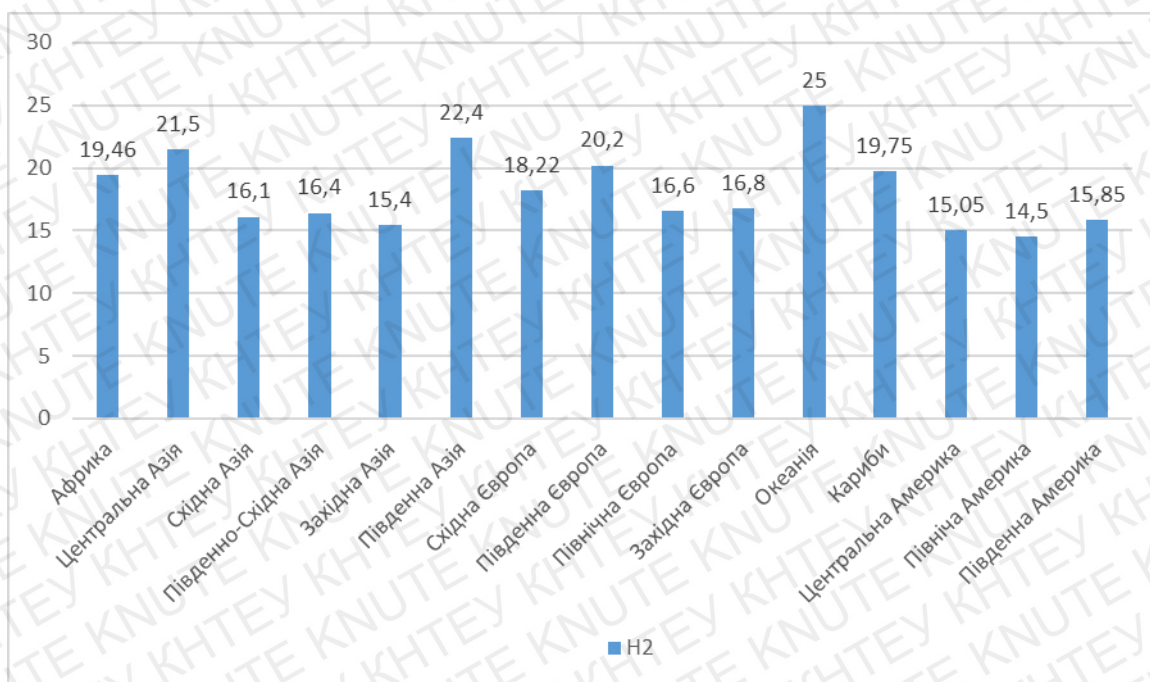

Рис. 3.1. Показники нормативу адекватності регулятивного капіталу банку за регіонами світу*

* Примітка: Складено автором на основі джерела [30]

Незважаючи на те, що для більшості банків нерозподілений прибуток є важливим джерелом капіталу, великі банки Північної Америки і в багатьох країнах з ринками, що формуються, покращували коефіцієнти капіталу шляхом докапіталізації банківського сектора за рахунок держави (засобів бюджету центрального уряду) і зростання попиту на кредити.

Аналіз коефіцієнта достатності сукупного капіталу в банківських системах окремих країн Європи і США показує, що всі представлені країни повністю відповідають вимогам Базеля III, дотримуються мінімальних вимог щодо капіталу першого рівня і коефіцієнта достатності сукупного капіталу

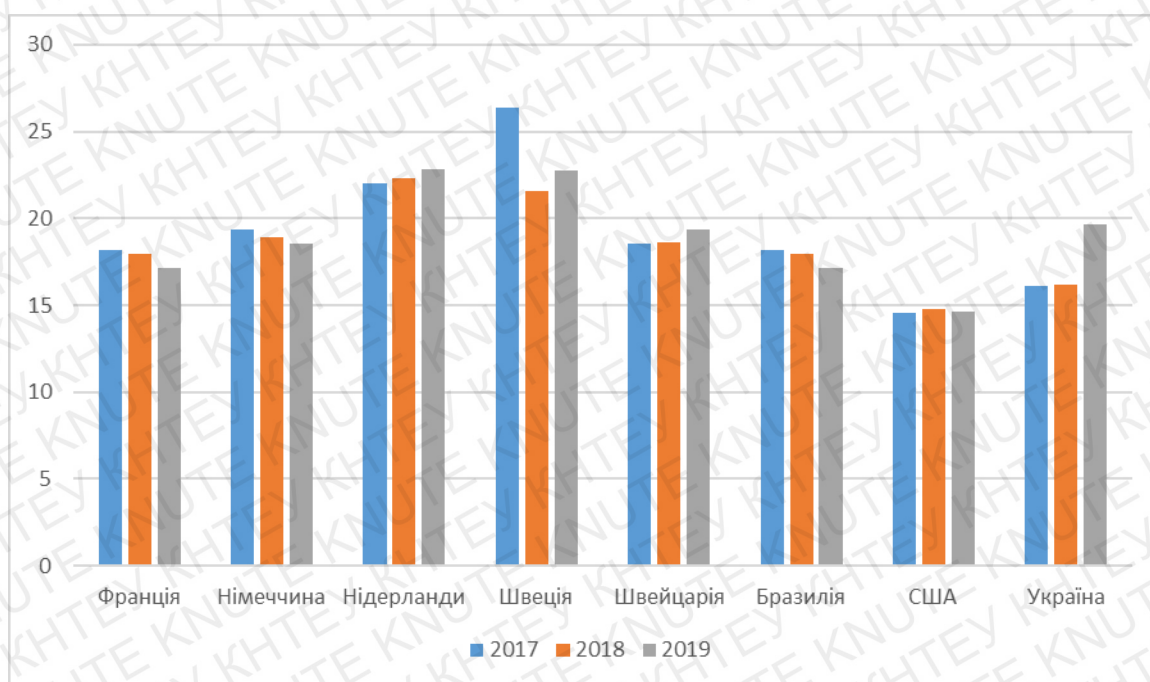

Рис. 3.2. Динаміка нормативу адекватності регулятивного капіталу банків окремих країн Європи, США та України*

*Примітка: складено автором на основі джерела [30]

Таким чином, за результатами оцінки впровадження стандартів Базель III в зарубіжній банківській практиці, можна зробити висновок про те, що розвинені країни по-різному вибудовували процес впровадження нових вимог по капіталу Базель III. Країни, що розвиваються активно демонстрували готовність до швидкому впровадженню нових вимог, в ряді випадків, не дивлячись на наявність внутрішніх економічних проблем. Така активність пояснюється прагненням до демонстрації стійкості національної банківської системи для залучення додаткових інвестицій в економіку. Розвинені країни більш спокійно здійснювали впровадження нових вимог по капіталу Базель III, даючи певні послаблення за елементами структури капіталу. Разом з тим, слід погодитися, що повна реалізація якісних і кількісних аспектів Базель III в світову банківську практику сприятиме підвищенню стабільності і зниження ризикованості банківської діяльності. Однак цей процес повинен враховувати вихідні можливості, унікальний профіль системних ризиків і потенціал розвитку конкретної національної банківської системи.

3.2. Розвиток системи управління капіталом фінансової установи

Відчуваючи дедалі більший тиск з приводу збільшення обсягу свого капіталу, комерційні банки все сильніше відчують необхідність в довгостроковому плануванні задоволення потреб у додатковому капіталі. Банки усвідомлюють, що вони стикаються з двома типами обмежень щодо капіталу, одне з яких встановлюється банківськими регулюючими установами, а інше - інвесторами на ринку капіталів. Занадто великий обсяг акціонерного капіталу, що розглядається з точки зору ринку, знижує ефективність позикових коштів і прибутковість їх подальшого інвестування, приносячи банку меншу потенційну прибуток і зменшуючи курсову вартість його активів, так як інвестори починають очікувати більш низьку норму прибутковості банку в майбутньому. Занадто маленький, по відношенню до ступеня схильності до ризику, обсяг акціонерного капіталу може створити серед інвесторів ринку капіталів враження, що прибутковість банку стає більш нестабільною, і що його найбільші вкладники можуть втратити свої кошти. В цьому випадку курсова вартість активів банку починає падати, а вкладники та інші кредитори вимагатимуть більш високих доходів на вкладені кошти [31].

Банк повинен вирішити, яку частку поточної прибутку він буде виплачувати своїм акціонерам як дивіденди, а яка повинна залишитися в банку нерозподіленого для підтримки майбутнього зростання і задоволення капітальних обмежень з боку регулюючих установ. Банк повинен прогнозувати зростання прибутку, щоб зрозуміти, чи може це зростання забезпечити повністю або хоча б в значній мірі його потреби в капіталі.

Основною проблемою при плануванні капіталу банку є вибір прийняттого співвідношення власних коштів банку і його зобов'язань в області допустимих значень, що забезпечують виконання нормативів регулюючих органів. Таке завдання є однією з основних. Важливість її обумовлена тим, що з одного боку, чим більше таке ставлення, тим більше ступінь надійності банку. З іншого боку, чим більше частка залучених коштів в загальній сумі коштів

банку, тим за інших рівних умов буде більше прибутковість власного капіталу [32].

Такий ефект називається ефектом фінансового важеля. Це пов'язано з тим, що прибуток, зароблений шляхом використання всіх засобів фірми або банку (як власних, так і позикових), буде ставитися на суму власних коштів. Отже, чим менше сума власних коштів в загальній сумі коштів банку, тим більше буде прибуток на їх одиницю, акцію або пай.

Таким чином, при визначенні необхідного розміру капіталу банку доводиться йти на компроміс, вибираючи між ступенем його надійності з точки зору можливості успішно протистояти невизначеним непередбачених фінансових ускладнень, яка буде тим більше, чим більше буде частка власного капіталу банку в загальній сумі його коштів, і прибутковістю капіталу, яка при інших рівних умовах буде тим більше, чим менше буде частка власного капіталу банку в його засобах. Крім того, з урахуванням існуючих нормативів регулюючих органів необхідно враховувати передбачуване зростання обсягу активів банку і вимоги до мінімального розміру його капіталу, якщо НБУ ухвалить рішення про його збільшення.

При прийнятті рішення про збільшення капіталу банку необхідно вибрати відповідні шляхи його здійснення. Вибір способу збільшення капіталу банку визначається зростанням капіталу, що розташовуються в часі, а також допустимими витратами на придбання додаткового капіталу [33].

Недостатньо кваліфіковане управління власним капіталом - одна з найбільш поширених причин банкрутства.

Під ефективною системою управління капіталом будь-якого банку прийнято розуміти сукупність рішень щодо формування і розподілу капіталу, які спрямовані на досягнення такого співвідношення прибутковості і ризиків, яке забезпечує стабільне зростання вартості банку при збереженні його надійності з урахуванням пріоритетів власників і задоволенням вимог регулятивних органів [33].

Перед фінансовими менеджерами банків стоїть завдання вибору оптимальної стратегії управління власним капіталом серед наявних альтернатив. Управління власним капіталом банку ґрунтується на трьох ключових стратегіях, які відрізняються одна від одної за цільовим призначенням.

1. Стратегія максимальної віддачі капіталу, спрямована на максимізацію прибутку. При використанні цієї стратегії рівень капіталу підтримується на мінімально можливому для покриття ризиків рівні задля збільшення прибутку. Стратегія дозволяє підвищити прибутковість діяльності банку, досягти високого рівня дивідендних виплат, збільшити ринкову вартість банку в короткостроковому періоді.

2. Стратегія підтримки ліквідності передбачає забезпечення високого рівня капіталу банку для покриття всіх можливих ризиків і зростання запасу міцності банку. Стратегія орієнтована на нарощення капіталу швидкими темпами, максимальний захист від ризиків і високу фінансову стійкість у короткостроковому періоді.

3. Стратегія збалансування рівня прибутковості та ліквідності дозволяє забезпечити підтримку ефективності і рентабельності капіталу. Третя стратегія сприяє досягненню урівноваженого рівня ризиків, невисоких дивідендних виплат, спрямованих на капіталізацію, достатнього рівня ліквідності та високої фінансової стійкості банку в довгостроковому періоді [35].

Щодо механізму капіталізації стратегії управління банком поділяють на кількісну та якісну стратегії капіталізації банків. Перша передбачає, що підвищення капіталізації здійснюється за рахунок активного нарощення обсягів капіталу завдяки емісії акцій, тезаврації прибутку та інших зовнішніх і внутрішніх джерел, а друга має на меті вплив на капіталізацію і структуру капіталу за рахунок зміни рівня ризику активних операцій. Більш актуальною для вітчизняних банків на сучасному етапі розвитку вбачається друга стратегія, яка орієнтована не на агресивну політику зростання, а на зважене і збалансоване управління структурою та якістю активів і пасивів [36].

Убачається доцільним ухвалювати рішення щодо вибору та реалізації стратегії управління власним капіталом банку на основі таких принципів:

- орієнтація на стратегічний розвиток банку, а не на усунення поточних проблем;
- реалізація збалансованого підходу до управління активами і пасивами банку;
- оптимізація темпу внутрішнього капіталоутворення,
- розроблення планів капіталізації з урахуванням прогнозованої величини потреби в капіталі та доступності альтернативних джерел її задоволення;
- установлення і дотримання лімітів та обмежень щодо капіталу;
- забезпечення максимального рівня прибутковості при дотриманні допустимого рівня ризиків і виконання вимог органів нагляду;
- забезпечення відповідності критеріям оцінки капіталу національних і міжнародних рейтингових агентств;
- виправдання очікувань і максимізація вигід для стейхолдерів;
- урахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, а також поточної економічної кон'юнктури і стратегічних ринкових тенденцій;
- сприяння стабільному зростанню ринкової вартості банку;
- забезпечення гнучкості (оперативності) управління капіталом.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

У випускній кваліфікаційній роботі було проведено аналіз динаміки, зобов'язань та капіталу комерційного банку АТ «УКРСИББАНК», проаналізовано показники ефективності управління капіталом банку, визначено потребу у капіталі АТ «УкрСиббанк» в рамках базового та несприятливого макроекономічного сценарію.

За результатами досліджень, проведених в роботі, можна зробити наступні висновки, що регулятивний капітал банку протягом аналізованого періоду збільшується. Норматив адекватності регулятивного капіталу Н2 відповідає нормативному значенню. Даний факт характеризує діяльність банку, як захищену капіталом від ризику. Тобто ризикові активи в належній мірі захищені високим рівнем власного капіталу.

Норматив адекватності основного капіталу Н3 протягом усього періоду вище встановленого нормативу більше 7%. Даний факт характеризує високу можливість банку захистити кредиторів і вкладників від непередбачуваних збитків, які може зазнати банк у процесі своєї діяльності залежно від розміру різноманітних ризиків.

Коефіцієнт співвідношення власного капіталу та залучених коштів К1 протягом 2018-2019 рр. мав тенденцію зростання, що свідчить про деяке підсилення залежності від зовнішніх інвесторів і кредиторів, у 2019-2020рр. показник коефіцієнту зменшився.

Коефіцієнт відношення статутного капіталу та власного капіталу К2 змінюється від 0,75 до 0,64, що свідчить про те що найбільшу питому вагу в структурі власного капіталу має статутний капітал.

Коефіцієнт рентабельності статутного капіталу К3 у 2018-2019 рр зріс на 3,5%, однак вже за 9 місяців 2020 року знизився майже на 15%, що є також наслідком коронакризи.

Попри це, загальний рівень капіталізації банківської системи є низьким порівняно з показниками провідних європейських та інших країн світу. Для підвищення капіталізації необхідно:

- систематизувати стратегічні напрями подальшої роботи задля нарощення капіталу банками України;
- удосконалити та стабілізувати банківське законодавство (удосконалення Законів України, Закону України «Про банки та банківську діяльність», Закону «Про доступ до публічної інформації»);
- активізувати регулятивну політику НБУ, що включає в себе посилення контролю зі сторони регулятора за нормативами капіталу; введення санкцій за порушення чинного законодавства; активізація та удосконалення механізму злиття та поглинання банків);
- підвищити конкурентоспроможність вітчизняних банків порівняно з іноземними банками; узгодження банківського законодавства зі світовими нормами).

Керівникам банку важливо балансувати між формуванням занадто великого розміру власного капіталу і занадто малого його розміру. Оскільки, занадто великий обсяг акціонерного капіталу, що розглядається з точки зору ринку, знижує ефективність позикових коштів і прибутковість їх подальшого інвестування, приносячи банку меншу потенційну прибуток і зменшуючи курсову вартість його активів, так як інвестори починають очікувати більш низьку норму прибутковості банку в майбутньому. А занадто маленький, по відношенню до ступеня схильності до ризику, обсяг акціонерного капіталу може створити серед інвесторів ринку капіталів враження, що прибутковість банку стає більш нестабільною, і що його найбільші вкладники можуть втратити свої кошти.

В процесі вибору та реалізації стратегії управління власним капіталом банку важливо дотримуватися таких принципів:

- орієнтація на стратегічний розвиток банку, а не на усунення поточних проблем;
- реалізація збалансованого підходу до управління активами і пасивами банку;
- оптимізація темпу внутрішнього капіталоутворення,

- розроблення планів капіталізації з урахуванням прогнозованої величини потреби в капіталі та доступності альтернативних джерел її задоволення;
- установлення і дотримання лімітів та обмежень щодо капіталу;
- забезпечення максимального рівня прибутковості при дотриманні допустимого рівня ризиків і виконання вимог органів нагляду;
- забезпечення відповідності критеріям оцінки капіталу національних і міжнародних рейтингових агентств;
- виправдання очікувань і максимізація вигід для стейхолдерів;
- урахування впливу зовнішніх і внутрішніх факторів, а також поточної економічної кон'юнктури і стратегічних ринкових тенденцій;
- сприяння стабільному зростанню ринкової вартості банку;
- забезпечення гнучкості (оперативності) управління капіталом.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Міщенко В. І. Банківські операції: [підручник] / В. І. Міщенко, Н. Г. Слав'янська. – К.: Знання, 2016. – 727 с.
2. Потій В. З., Черкасова А. О. Генезис понятійного підходу до визначення сутності капіталу // Ринок цінних паперів України. – 2018. – № 5-6. – С. 24–33.
3. Васюренко О. В. Економічний аналіз діяльності комерційних банків: [навч. посіб.] / О. В. Васюренко, К. О. Волохата. – К.: Знання, 2016. – 463 с.
4. Аналіз банківської діяльності: Підручник / А. М. Герасимович, М. Д. Алексеєнко, І. М. Парасій-Вергуненко та ін.; За ред. А. М. Герасимовича. – Вид. 2-ге, без змін. – К.: КНЕУ, 2016. – 600 с.
5. Алексеєнко М. Д. Капітал банку питання теорії і практики [текст]: монографія / М. Д. Алексеєнко. – К.: КНЕУ, 2012. – 276 с.
6. Бережний В. М. Історія економічних вчень: [підручник] / Бережний В. М., Кушнір В. С., Сухомлин Л. Є.: Навч. посібник. – Харків: Еспада, 2017. – 320 с.
7. Енциклопедія банківської справи України [текст] / за ред. В. С. Стельмаха та ін. – К.: молодь, 2001. – 680 с.
8. Коваленко В. Оцінка впливу монетарної та регуляторної політики центрального банку на розвиток банківського капіталу [Текст] / В. Коваленко, В. Прадун // Актуальні проблеми економіки. – 2016. – № 6 (60). – С. 16-27.
9. Примостка Л. О. Фінансовий менеджмент у банку [текст]: підручник / Л. О. Примостка. – [2-ге вид., доп. і перероб.]. – К.: КНЕУ, 2014. – 468 с.
10. Савлук С. М. Посилення стабілізаційної ролі власного капіталу банків / С. М. Савлук // Економіка України. – 2013. – № 3. – С. 38–46.
11. Капіталізація банківської системи як чинник підвищення надійності економіки України / М. І. Діба, Є. С. Осадчий // Фінанси України. – 2008. Summary N 6. Summary – С. 77-88.

12. Науменкова С.В. Базель I, II, III: розвиток підходів для зміцнення регуляторної основи / С.В.Науменкова // Вісник Київського національного університету імені Тараса Шевченка. Економіка. – 2015. — №12 (177). – С.39-48
13. Інструкція НБУ «Про порядок регулювання діяльності банків України» № 368 від 28.08.2001 [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text>.
14. Васильченко З. М. Капіталізація банків України: сучасний стан та проблеми нарощення / З.М. Васильченко, І.В. Доманецький // Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики [зб.наук.праць. – 2013. – Випуск 1 (14). – С. 3 – 10.
15. Інструкція № 10 «Про порядок регулювання та аналіз діяльності комерційних банків» : затверджено Постановою Правління НБУ від 30.12.1997 № 469 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0323-98#Text>.
16. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: затверджено постановою Правління НБУ від 28 серпня 2001 р. № 368 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <https://zakon.rada.gov.ua/laws/%20show/z0841-01>.
17. Колодізев О.М. Підвищення рівня капіталізації вітчизняної банківської системи хронологія змін, вимог та формування прогнозів на прикладі банків з іноземним капіталом / О.М Колодізев, В.О. Лесик, О.В Коцюба// Глобальні та національні проблеми економіки– 2016. – Випуск 13 – С. 511 – 516.
18. Закон України «Про заходи, спрямовані на сприяння капіталізації та реструктуризації банків» від 28.12.2014 № 78-VIII [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/78-19>.
19. Офіційний сайт Національного банку України [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://bank.gov.ua/>.

20. Диба М. І. Капіталізація банківської системи як чинник підвищення надійності економіки України / М. І. Диба, Є. С. Осадчий // Фінанси України. – 2008. – № 6. – С. 77-88.
21. Постанова Правління Національного банку України №37 від 24 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v0037500-20#Text>.
22. Возняковська К. А. Щодо проблем капіталізації банківських установ в умовах економіко-правових реформ в Україні// Підприємство, господарство і право [журнал]. – 2017. – Випуск 7 (257) – С. 26 – 31.
23. Офіційний сайт банку АТ «УКРСИББАНК» [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://my.ukrsibbank.com/ua/about-bank/history/>.
24. Звітність АТ «УКРСИББАНК» [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://my.ukrsibbank.com/common/upload/ukrsibbank/financialreports/2020/Consolidated_2020_3Q_ukr.pdf.
25. Thirteenth progress report on adoption of the Basel regulatory framework [Електронний ресурс] – Режим доступу: <https://www.bis.org/bcbs/publ/d418.htm>.
26. Стрельников Є.В. Особливості застосування Базель II та Базель III в банках // Управлінець. – 2013. - № 1. – С.9.
27. Борисов О.С., Кондрат Є.Н. Практика впровадження стандартів Базельського комітету з банківського нагляду (Базеля III) за кордоном //Правове поле сучасної економіки. — 2016. — № 4. —С. 106.
28. Про приведення банківського регулювання у відповідність до стандартів Базельського комітету з банківського нагляду (Базель III) в умовах нестабільної економічної ситуації: монографія / колектив авторів; під ред. І.В. Ларіонової. -:КНОРУС, 2018.
29. Basel Committee on Banking Supervision (2016). Interest rate risk in the banking book. Standards. April. <https://www.bis.org/bcbs/publ/d368.pdf>.

30. Звітність МВФ за основними показниками фінансової стійкості [Електронний ресурс] – Режим доступу: <http://data.imf.org/?sk=51B096FA2CD2-40C2-8D09-0699CC1764DA&ss=1390030341854>.
31. Банківські операції: Підручник / М.І. Савлук, М.Ф. Пуховкіна, [та ін.]; за ред. А.М. Мороз. — 3є вид., перероб. і доп. — К.: КНЕУ, 2008. — 608 с.
32. Дзюблюк О. В. Фінансова стійкість банків як основа функціонування кредитної системи : монографія / О. В. Дзюблюк, Р. В. Михайлюк. — Тернопіль : Економічна думка, ТНЕУ, 2009. — 257 с.
33. Вовчак О. Д. Банківська інвестиційна діяльність в Україні / О. Д. Вовчак. — Львів : Вид-во Львівської комерційної академії, 2015. — 544 с.
34. Меркулова Н.С. Ресурсна база вітчизняних комерційних банків: сучасний стан і шляхи оптимізації // Фундаментальні дослідження. - 2018. - № 7. - С. 126-130.
35. Лященко Н. А., Раганян М.С. Сутність і особливості формування капіталу в комерційному банку // Управління та економіка в ХХІ столітті. - 2017. - № 2. С. 14-19.
36. Кожарін Д.В. Власний капітал банку: оцінка достатності та якості // Науково-методичний електронний журнал Концепт. - 2016. - Т. 6. - С. 66-70.
37. Аброкова Л.С. Стратегія управління власним капіталом комерційного банку // Економіка і соціум. - 2016. - № 12-1 (31). - С. 62-65.
38. Дорожкіна Н.І., Федорова А.Ю. До питання про роль власного капіталу комерційного банку як гаранта його стабільності // соціально-економічного явища та процеси. - 2017. - Т. 12. - № 3. - С. 28-33.
39. Павлюк Є. Сучасні підходи оцінки достатності капіталу банку // Modern Science - Moderni Veda.- 2017. - Т. 4. - № 6. - С. 23-28.
40. Романенко О.В., // Аналіз власного капіталу комерційного банку // Форум молодих вчених. - 2017. - № 1 (5). - С. 510-513. Яценко І.А. Нормативно-правове регулювання власного капіталу банку // У збірнику: Економіка і управління: ключові проблеми та перспективи розвитку Матеріали VII

міжнародної науково-практичної конференції. під загальною ред. Е.В. Королюк. - 2018. - С. 224-227.

41. Швецов Ю.Г., Корінців В.Г. Методичні основи вартості капіталу комерційного банку // Податки та фінанси. - 2017. - № 1 (33). - С. 32-40.